

Міністерство освіти і науки України

Модельна навчальна програма
курсу за обраним профілем
«Міжкультурна компетентність та іншомовна комунікація. Профільна середня
освіта. Поглиблений рівень»

для закладів загальної середньої освіти

Автори: Шаленко О.П., Коваленко О.Я., Трифан М.С., Терентьєва Г.П.,
Арцимєєва Д.В., Рацюк О.І.

«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»
(наказ Міністерства освіти і науки України від 18.03.2026 №483)

Зміст

1. Передні зауваги	3
1.1 Організаційні засади.....	3
1.2 Мета та завдання курсу	3
2. Загальні та конкретні очікувані результати навчання	4
3. Структура та зміст курсу.....	10
Основні поняття та положення міжкультурної компетентності.....	10
Культурні відмінності та їхній вплив на спілкування.....	10
Країнознавство та міжкультурна взаємодія	11
4. Прикінцеві та загальні методичні зауваги.....	12
5. Список використаних джерел.....	13

1. Передні зауваги

1.1 Організаційні засади

Згідно з Державним стандартом профільної середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 25 липня 2024 р. № 851) та Типовою освітньою програмою для 10-12 класів закладів загальної середньої освіти, які забезпечують здобуття профільної середньої освіти за академічним спрямуванням (Наказ Міністерства освіти і науки України від 26 травня 2025 р. № 765), заклади освіти формують профілі навчання, надаючи змогу здобувачам освіти вибирати напрям на основі аналізу власних потреб, готовності, вподобань та інтересів.

Освітній процес забезпечує індивідуальні освітні траєкторії, які реалізуються, зокрема, через поєднання обов'язкових навчальних дисциплін та вибіркових освітніх компонентів. Програма курсу «Міжкультурна компетентність та іншомовна комунікація. Профільна середня освіта. Поглиблений рівень» (далі Програма) орієнтована на здобувачів освіти, які бажають розширити сфери використання іноземної мови у міжкультурному контексті та вдосконалити комунікативні мовленнєві вміння.

Програма виконується за умови її вибору учнівством і закладом освіти та за рахунок навчальних годин для обов'язкових освітніх компонентів за обраним профілем, що фінансуються з державного бюджету.

Програма є рамковою та модульною, а тому порядок опрацювання модулів визначають учителі відповідно до потреб та інтересів здобувачів освіти. Пропонована кількість часу на виконання програми курсу (70 годин) є орієнтовною.

1.2 Мета та завдання курсу

Загальною метою курсу є втілення компетентнісного потенціалу мовно-літературної освітньої галузі (іншомовна освіта) на основі подальшого вдосконалення життєвих наскрізних умінь.

У сучасному світі іноземна мова стає дедалі необхіднішою для професійного зростання, успішного працевлаштування та ефективної міжкультурної взаємодії. Особливого значення набуває здатність адекватно спілкуватися та співпрацювати з людьми, що мають різні культурні переконання та цінності, розв'язувати конфлікти у разі їх виникнення та будувати позитивні взаємини з представниками інших культур.

Під час опрацювання курсу здобувачі освіти опанують основи міжкультурної комунікації, зокрема з представниками культур країн виучуваної мови; розвинути практичні мовленнєві та соціальні вміння, які відповідають вимогам часу та глобального ринку праці.

2. Загальні та конкретні очікувані результати навчання

Виконавши Програму в повному обсязі, здобувачі освіти вмітимуть:

- адаптовуватися до різноманітних культурних контекстів
- аналізувати культурні відмінності (вербальні, невербальні, соціальні, ціннісні) та їхній вплив на спілкування
- уникати культурних непорозумінь та міжкультурних бар'єрів у комунікації
- розвивати критичне мислення щодо культурних стереотипів та упереджень
- ефективно взаємодіяти з представниками різних культур.

Водночас здобувачі освіти вдосконалюватимуть комунікативні мовленнєві вміння та досягатимуть відповідних загальних і конкретних результатів навчання, визначених Державним стандартом.

Стратегії сприймання, продукування, взаємодії та медіації, окреслені у Державному стандарті, є помічними. Вони вже передбачені у відповідних дескрипторах комунікативних мовленнєвих умінь і не виокремлюються у результати навчання у вибіркових освітніх компонентах.

Загальні результати	Конкретні результати	
Комунікативні мовленнєві активності	Комунікативні мовленнєві вміння	Дескриптори комунікативних мовленнєвих умінь наприкінці опанування курсу (рівень B2)
Сприймає усну інформацію та письмові тексти іноземною мовою в умовах безпосереднього та опосередкованого міжкультурного спілкування [ІНО 1]		
Сприймає усну інформацію. [ІНО 1.1]	Розуміє розмову між іншими особами, якщо мовлення чітке та нормативне. [12 ІНО 1.1.1]	Стежить за поширеним висловлюванням і складною аргументацією в дискусії за умови, що тема знайома, а напрям дискусії окреслено чіткими маркерами. [12 ІНО 1.1.1-1]
		Відрізняє факти, висловлені під час розмови, від судження. [12 ІНО 1.1.1-3]
	Сприймає інформацію наживо. [12 ІНО 1.1.2]	Розуміє погляди щодо теми, яка входить до кола поточних інтересів або стосується спеціалізованої галузі, за умови нормативного мовлення. [12 ІНО 1.1.2-2]
		Відрізняє основну думку від недоречностей та відступів за умови нормативного мовлення. [12 ІНО 1.1.2-3]
Сприймає письмовий текст. [ІНО 1.2]	Розуміє письмовий текст, швидко знаходить потрібні деталі. [12 ІНО 1.2.2]	Визначає зміст і доречність новин, статей та доповідей на теми, пов'язані з обраним профілем, приймає рішення щодо необхідності їх детального опрацювання. [12 ІНО 1.2.2-2]

	Сприймає прочитаний текст, розпізнає потрібну інформацію. [12 ІНО 1.2.3]	Розпізнає у текстах аргументи та контраргументи, причиново-наслідкові зв'язки, пропозиції щодо розв'язання проблем. [12 ІНО 1.2.3-3]
	Добирає та читає тексти, відповідно пристосовуючи стиль і темп читання. [12 ІНО 1.2.5]	Самостійно добирає для читання різні тексти на відповідну тему, використовуючи під час читання довідкові джерела. [12 ІНО 1.2.5-1]
Взаємодіє з іншими особами в усній і письмовій формі та в режимі онлайн засобами іноземної мови [ІНО 2]		
Здійснює усну взаємодію. [ІНО 2.1]	Бере активну участь у бесіді на загальні теми, чітко пояснює та обстоює власні переконання, наводячи відповідні аргументи. [12 ІНО 2.1.1]	Передає відтінки емоцій, наголошує на особистій значущості подій і досвіду. Чітко обстоює та обґрунтовує власні переконання. [12 ІНО 2.1.1-1]
		Бере активну участь у неформальній розмові на знайомі теми, коментує, чітко висловлює власні погляди, оцінює альтернативні пропозиції, робить припущення та відповідно реагує на припущення співрозмовника. [12 ІНО 2.1.1-2]
		Висловлює та обстоює власну думку під час дискусії, надаючи відповідні пояснення, коментарі, наводячи аргументи. [12 ІНО 2.1.1-4]
	Цілеспрямовано співпрацює із співрозмовником, наголошуючи на особистій значущості подій і досвіду. [12 ІНО 2.1.2]	Допомагає у процесі роботи, запрошуючи інших приєднатися, висловити власну думку. [12 ІНО 2.1.2-2]
		Докладно описує проблему чи ситуацію, розмірковуючи про причини та наслідки, беручи до уваги переваги та недоліки різних підходів. [12 ІНО 2.1.2-3]
	Обмінюється інформацією на теми, пов'язані із повсякденним життям, що уможливорює безпроблемну регулярну взаємодію і тривалі взаємини із досвідченими користувачами виучуваної мови. [12 ІНО 2.1.4]	Достовірно передає детальну інформацію на теми, пов'язані із повсякденним життям. [12 ІНО 2.1.4-1]
		Обмінюється інформацією із досвідченими користувачами виучуваної мови, спілкуючись в умовах, наближених до природних. [12 ІНО 2.1.4-2]

		Сприяє міжкультурній взаємодії за допомогою простих слів і фраз, щоб попросити співрозмовника (співрозмовників) пояснити окремі ідеї та отримати роз'яснення щодо висловленої думки, використовуючи власний мовленнєвий досвід (наприклад, щоб висловити згоду, запрошення, подяку). [12 ІНО 2.1.4-3]
		Розпізнає ситуації, коли співрозмовник (співрозмовники) не погоджується (не погоджуються) або виникають труднощі під час взаємодії, і адаптує прості фрази для порозуміння та згоди. [12 ІНО 2.1.4-4]
Здійснює письмову взаємодію. [ІНО 2.2]	Взаємодіє письмово, повідомляє новини та висловлює власну думку в особистих листах. [12 ІНО 2.2.1]	Пише листи, передаючи відтінки емоцій і наголошуючи на особистій значущості подій і досвіду, коментує новини та думки, висловлені співрозмовником. [12 ІНО 2.2.1-1]
Здійснює онлайн-взаємодію. [ІНО 2.3]	Здійснює активну онлайн-взаємодію через розмови та дискусії. [12 ІНО 2.3.1]	Бере активну участь в онлайн-дискусіях, висловлюючи власні погляди та реагуючи на погляди співрозмовників щодо тем, які викликають певний інтерес, за умови, що співрозмовники уникають нестандартних і складних формулювань і дають час на написання відповіді. [12 ІНО 2.3.1-1]
		Розпізнає непорозуміння та розбіжності в думках, що виникають під час онлайн-взаємодії, і може впоратися із ними, якщо співрозмовник прагне до співпраці. [12 ІНО 2.3.1-2]
	Цілеспрямовано налагоджує онлайн-співпрацю в різних ситуаціях повсякденного життя та спільної роботи групи над проектом. [12 ІНО 2.3.2]	Працює онлайн спільно з іншими членами групи над проектом. [12 ІНО 2.3.2-1]
		Обґрунтовує пропозиції та просить роз'яснення для виконання спільних завдань. [12 ІНО 2.3.2-3]

Надає інформацію, висловлює думки, почуття та ставлення іноземною мовою [ІНО 3]		
Усно висловлює власні думки, почуття, ставлення та позицію (усне продукування). [ІНО 3.1]	Чітко й докладно описує та презентує широкий спектр тем, що належать до сфери власних інтересів, наводячи додаткові аргументи та відповідні приклади. [12 ІНО 3.1.1]	Докладно описує значущість для себе певних подій та досвіду. [12 ІНО 3.1.1-2]
		Передає головну думку, що міститься в чітко структурованих, коротких, простих текстах. [12 ІНО 3.1.1-4]
		Повідомляє факти, висловлені у телевізійних або радіоновинах. [12 ІНО 3.1.1-5]
		Підсумовує головне із простих коротких інформаційних текстів іншою мовою на знайомі теми. [12 ІНО 3.1.1-7]
	Надає інформацію співрозмовникові під час тривалого монологу, наводячи додаткові аргументи та відповідні приклади. [12 ІНО 3.1.2]	Достовірно передає детальну інформацію під час тривалого монологу. [12 ІНО 3.1.2-1]
		Передає з однієї мови іншою мовою конкретну інформацію, що міститься в коротких простих текстах, написах і повідомленнях на знайомі теми. [12 ІНО 3.1.2-3]
	Обґрунтовує власну думку, наводить додаткові аргументи та відповідні приклади під час тривалого монологу. [12 ІНО 3.1.3]	Чітко й докладно аргументує власну думку, підкріплюючи її додатковими деталями та доречними прикладами. [12 ІНО 3.1.3-1]
		Вибудовує послідовність логічних аргументів. [12 ІНО 3.1.3-2]
		Пояснює певні погляди щодо актуальних питань, представляючи переваги та недоліки різних варіантів. [12 ІНО 3.1.3-3]
Висловлює свої думки, почуття, ставлення та позицію письмово (писемне продукування) [ІНО 3.2]	Пише чіткі детальні тексти на різні теми в межах сфери власних інтересів, синтезуючи та оцінюючи інформацію з низки джерел. [12 ІНО 3.2.1]	Пише чіткі, детальні описи на різноманітні теми, пов'язані зі сферою власних інтересів. [12 ІНО 3.2.1-1]
	Пише доповіді або есе на різні теми в межах сфери власних інтересів, синтезуючи та оцінюючи інформацію з низки джерел. [12 ІНО 3.2.2]	Пише есе або доповідь, де наводить аргументи за чи проти певного погляду, пояснює переваги та недоліки різних варіантів. [12 ІНО 3.2.2-1]
		Синтезує інформацію та аргументи з низки джерел. [12 ІНО 3.2.2-2]

Діє як учасник соціуму, який встановлює і допомагає налагоджувати соціальну взаємодію шляхом передавання змісту усного, письмового повідомлення або онлайн-повідомлення у межах однієї мови або з однієї мови на іншу [ІНО 4]		
Передає з однієї мови іншою зміст тексту, до якого співрозмовник може не мати доступу через мовні, культурні, семантичні чи технічні бар'єри/перешкоди (медіація тексту). [ІНО 4.1]	Пояснює дані. [12 ІНО 4.1.2]	Інтерпретує та презентує усно і письмово з однієї мови іншою загальні тенденції, описує основні факти, представлені у візуальних матеріалах або діаграмах (наприклад, графіки, карти тощо), пояснюючи важливі моменти детальніше. [12 ІНО 4.1.2-1 П]
	Опрацьовує текст. [12 ІНО 4.1.3]	Підсумовує важливі моменти та письмово описує основний зміст текстів на теми, пов'язані зі сферою власних інтересів і спеціалізації. [12 ІНО 4.1.3-1 П]
	Перекладає письмовий текст. [12 ІНО 4.1.4]	Забезпечує усний і письмовий переклад текстів, що містять інформацію та аргументи на теми, що становлять професійний, академічний та особистий інтерес. [12 ІНО 4.1.4-1 П]
	Робить нотатки. [12 ІНО 4.1.5]	Робить нотатки під час зустрічей з більшістю питань, які видаються важливими та належать до сфери власних інтересів. [12 ІНО 4.1.5-1 П]
Надає посередництво в доступі до знань і понять для інших осіб (медіація понять, ідей і концепцій). [ІНО 4.2]	Сприяє спільній взаємодії з іншими особами. [12 ІНО 4.2.1]	Діє як доповідач під час групової дискусії, пояснюючи ідеї та рішення, обговорюючи їх із групою, а потім коротко викладаючи погляди групи під час спільної презентації. [12 ІНО 4.2.1-1 П]
		Ставить запитання, щоб стимулювати обговорення та організувати спільну роботу. [12 ІНО 4.2.1-2 П]
	Налагоджує спільну взаємодію. [12 ІНО 4.2.2]	Сприяє спільному прийняттю рішень, висловлюючи та розвиваючи ідеї, вносячи пропозиції щодо майбутніх дій. [12 ІНО 4.2.2-1 П]
	Управляє взаємодією. [12 ІНО 4.2.3]	Модерує роботу групи, даючи чіткі інструкції для спільної взаємодії. [12 ІНО 4.2.3-1 П]
	Заохочує змістовне обговорення. [12 ІНО 4.2.4]	Заохочує змістовне обговорення, спираючись на інформацію та ідеї учасників групи, для прийняття спільного рішення. [12 ІНО 4.2.4-1 П]

Полегшує порозуміння та налагоджує успішне спілкування між співрозмовниками, які можуть мати індивідуальні, соціокультурні, соціолінгвістичні чи інтелектуальні відмінності в поглядах (медіація комунікації). [ІНО 4.3]	Сприяє налагодженню міжкультурної взаємодії. [12 ІНО 4.3.1]	Використовує знання соціокультурних традицій, щоб досягти консенсусу щодо того, як діяти в конкретній ситуації, незнайомій усім учасникам. [12 ІНО 4.3.1-1 П]
		Заохочує міжкультурну взаємодію, висловлюючи розуміння та оцінку різних ідей, почуттів і поглядів, а також запрошуючи учасників долучатися до розмови та реагувати на ідеї одне одного. [12 ІНО 4.3.1-2 П]
		Співпрацює із представниками інших культур, адаптуючи спосіб їхньої діяльності для спільної взаємодії. [12 ІНО 4.3.1-3 П]
	Виступає як посередник. [12 ІНО 4.3.2]	Передає з однієї мови іншою зміст сказаного з теми, що становить сферу власних інтересів, і пояснює значення важливих тверджень і поглядів. [12 ІНО 4.3.2-1 П]
	Здійснює посередництво в ситуаціях, у яких виникає непорозуміння. [12 ІНО 4.3.3]	Пропонує конфліктним сторонам окреслити власні варіанти розв'язання проблем і допомагає їм досягти консенсусу. [12 ІНО 4.3.3-1 П]
		Визначає спільні позиції сторін і пропонує кожній стороні висвітлити можливі рішення, ставлячи конкретні запитання. [12 ІНО 4.3.3-2 П]

3. Структура та зміст курсу

Програма структурує зміст курсу за модулями. Кожен модуль є самостійним складником програми, а тому порядок їх опрацювання визначають учителі відповідно до потреб та інтересів здобувачів освіти.

Конкретні завдання кожного модуля підпорядковані загальній меті та завданням курсу, а розвиток комунікативних мовленнєвих умінь узгоджується із загальними та конкретними очікуваними результатами навчання. Зміст кожного модуля є гнучким і допускає пристосування до наявних умов та загальної кількості часу, виділеного на курс.

Програма пропонує три модулі:

- Основні поняття та положення міжкультурної компетентності
- Культурні відмінності та їхній вплив на спілкування
- Країнознавство та міжкультурна взаємодія.

Основні поняття та положення міжкультурної компетентності

Наприкінці опрацювання модуля здобувачі освіти вмітимуть:

- розпізнавати та враховувати особливості спілкування в різних культурах
- аналізувати типові ситуації міжкультурної взаємодії та ухвалювати відповідні рішення
- оцінювати роль культури та її вплив на спілкування
- визначати основні чинники формування культурної ідентичності в умовах багатомовності та полікультурності
- виявляти стереотипи й упередження та оцінювати їхній вплив на спілкування та взаємодію у багатокультурному середовищі.

Тема	Контекст і зміст для моделювання комунікативних ситуацій
Складники міжкультурної компетентності	• Поняття культури та її вплив на спілкування • Усвідомлення власних культурних цінностей • Розуміння та повага до культурного різноманіття
Культурна ідентичність і стереотипи	• Формування культурної ідентичності • Вплив стереотипів та упереджень на комунікацію • Способи додання стереотипів та упереджень

Культурні відмінності та їхній вплив на спілкування

Наприкінці опрацювання модуля здобувачі освіти усвідомлять моральні чинники міжкультурної компетентності та вмітимуть:

- визначати основні відмінності між культурними моделями
- розрізняти основні ознаки вербальної та невербальної комунікації в різних культурах
- використовувати вербальні та невербальні засоби комунікації для підсилення ефективності спілкування та досягнення мети комунікації.

Тема	Контекст і зміст для моделювання комунікативних ситуацій
Моделі культур, зокрема у країнах виучуваної мови	• Індивідуалізм та колективізм • Контекстність культури • Часові орієнтації та їхній вплив на поведінку
Вербальна комунікація в різних культурах	• Форми звертання • Етикет спілкування • Особливості перекладу та інтерпретації • Специфіка мовних бар'єрів
Невербальна комунікація в різних культурах	• Засоби • Функції

Країнознавство та міжкультурна взаємодія

Наприкінці опрацювання модуля здобувачі освіти вмітимуть:

- порівнювати звичаї, традиції та поведінкові норми представників різних країн, зокрема країн виучуваної мови
- аналізувати комунікативні стилі представників різних культур
- спілкуватися та співпрацювати в полікультурних командах
- використовувати ефективні мовні засоби для управління розмовою та з метою уникнення непорозумінь
- застосовувати ефективні стратегії та техніки здійснення взаємодії усно, письмово та онлайн.

Тема	Контекст і зміст для моделювання комунікативних ситуацій
Культурні особливості країн виучуваної мови	• Традиції, символи, мистецтво • Комунікативні стилі
Знакові події у різних сферах життєдіяльності суспільств країн виучуваної мови та України	• Знакові події в економічній, соціальній, політичній та духовній сферах • Значущість, історичний вплив і пам'ятний характер подій • Відомі міжнародні освітні програми, які сприяють розвитку міжкультурної компетентності та вдосконаленню міжкультурної комунікації
Видатні особистості країн виучуваної мови та України	• Вплив на історію • Лідерство • Позитивна суспільна оцінка
Етикет у міжнародному спілкуванні	• Роль та особливості міжнародного етикету • Спілкування та співпраця у полікультурних командах

4. Прикінцеві та загальні методичні зауваги

Програму розроблено з урахуванням потреб сучасних старшокласників, які готуються до активної участі в житті суспільства, подальшого навчання й професійного розвитку в умовах глобалізованого світу.

Упродовж курсу здобувачі освіти набуватимуть іншомовної комунікативної впевненості у міжкультурному контексті; вдосконалюватимуть важливі наскрізні вміння, які знадобляться їм у різних життєвих ситуаціях; будуть більш культурно обізнаними та підготовленими до сучасних викликів, з якими вони можуть стикнутися у навчанні, кар'єрі та міжособистісному спілкуванні; підвищать рівень опанування іноземної мови.

Основними запоруками успішного опрацювання курсу є залучення здобувачів освіти до мисленнєвих дій вищого порядку за таксономією Блума та комунікативних активностей у контексті, наближеному до реального життя.

Ефективними будуть такі дії: пошук, узагальнювання та підсумовування конкретної інформації й аргументів з різних джерел; узагальнювання, перефразовування та синтезування ідей з різних типів текстів; просування власних ідей через презентації; планування та здійснення невеликих досліджень, збирання даних та звітування у різний спосіб; участь у дискусіях та дебатах з визначенням як змісту інформації, так і поглядів та ставлень співрозмовників; написання структурованих текстів на кшталт тез доповіді, статей, дописів у блозі, есе тощо; а також активності, які потребують медіації тексту, понять та спілкування.

5. Список використаних джерел

1. Державний стандарт профільної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 25 липня 2024 р. № 851. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-derzhavnoho-standartu-profilnoi-serednoi-osvity-851-250724> (дата звернення: 04.11.2025).
2. Типова освітня програма для 10-12 класів закладів загальної середньої освіти, які забезпечують здобуття профільної середньої освіти за академічним спрямуванням : наказ Міністерства освіти і науки України від 26.05.2025 №765 зі змінами від 19.07.2025 № 884. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-typovoi-osvitnoi-prohramy-dlia-10-12-klasiv-zakladiv-zahalnoi-serednoi-osvity-iaki-zabezpechuiut-zdobuttia-profilnoi-serednoi-osvity-za-akademichnym-spryamuvanniam> (дата звернення: 04.11.2025).
3. Іноземна мова 10-12 класи (поглиблений рівень) : Модельна навчальна програма для закладів профільної середньої освіти : рекомендовано наказом Міністерства освіти і науки України від 28.08.2025 №1192 / [О.П. Шаленко, О.Я. Коваленко, М.С. Трифан, Г.П. Терентьєва, Д.В. Арцимєєва, О.І. Рацюк]. – 2025. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/profilna/mnp/programa-10-12-pogliblenii-riven-2025-1.pdf> (дата звернення: 04.11.2025).
4. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume. Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2020. URL: <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4> (date of access: 04.11.2025).